

Mapping the sky Expositie van de lucht boven ons

Cartograaf van het ongrijpbare

Anders dan de aarde onder onze voeten is de ruimte boven ons hoofd veranderlijk en zonder vaste referentiepunten. Toch bracht kunstenaar Maud van den Beuken de lucht boven Nederland in kaart.

Edo Dijksterhuis
AMSTERDAM

De cartografie heeft een lange geschiedenis: van prehistorische kleitabletten tot de eerste wereldkaart die Piri Reis maakte in 1513 en van Willem Blaeu's zeventiende-eeuwse atlanten tot Google Maps. "Vreemd eigenlijk dat we tot nu toe slechts de helft van de wereld in kaart hebben gebracht," vindt Maud van den Beuken. "We staan met onze voeten op de aarde en die hebben we nauwkeurig vastgelegd. Maar de lucht boven ons niet. Natuurlijk, er zijn wel kaarten met luchtdruklijnen, sterren of vliegroutes, maar die leggen dingen vast die in de lucht zijn, niet de lucht als op zichzelf staande ruimte. Daar moest verandering in komen, vond ik."

Van den Beuken is een kunstenaar met een wetenschappelijk soort nieuwsgierigheid en een voorkeur voor ongebruikelijke perspectieven. Zo huurde ze een hoogwerker van dertig meter om bewoners van een gesloopte wijk in Eindhoven hun huis te laten zien zoals ze er nog nooit naar gekeken hadden. Ook maakte ze een

audioportret van de Noordzee door de golfslag aan beide kanten van het Kanaal op te nemen. Het in kaart brengen van de lucht bleek een stuk moeilijker. Tweeënhalf jaar duurde het om tot het eindresultaat te komen dat nu te zien is in galerie Eenwerk. De eerste stap was contact leggen met cartograaf Falco Joosten. "Een beetje raar vond hij mijn vraag wel, maar hij pakte het meteen praktisch aan. Heel lang hebben we gezocht naar een geschikte methode. Maar het probleem van de lucht is dat je geen referentiepunten hebt. Een blauwe lucht kan over vijf minuten weer anders zijn. Het enige houvast is de grond waar de lucht begint."

Satelliet

Terug naar de aarde dus. "De meest gebruikte satelliet voor wereldkaarten is de Landsat 8 van Nasa," vertelt Van den Beuken, die zich het complete handboek van de kunstmaan eigen heeft gemaakt. "Op een hoogte van 705 kilometer draait hij in vaste banen om de aarde. Iedere zestien dagen komt hij voorbij hetzelfde punt. Hij scant het land en deelt het op in langwerpige beelden."

Die techniek paste Van den Beuken toe in omgekeerde vorm: foto's vanaf het aardoppervlak die de satelliet simuleren. Via LinkedIn kwam ze in contact met het hoofd aardobservatie van

het European Space Agency, die haar hielp met het bepalen van de juiste resolutie. Een wiskundige berekende de hoek van fotografieren. "Alle lucht van de wereld vastleggen is erg veel werk, dus heb ik me beperkt tot de lucht boven Nederland," vertelt de kunstenaar. "Dat zijn acht vlakken die elkaar deels overlappen, waarvan ik het middelpunt heb bepaald. Daar moest ik de foto's maken. Twee punten in Nederland, twee in Duitsland, twee in België en twee in de Noordzee."

Anticlimax

Van den Beuken ging op pad met een technisch fotograaf en een filmmaker die alles vastlegden. "Want ik wilde de abstractie van het project vertalen naar iets tastbaars."

In de film is te zien hoe het drietal het statief opstelt op een bedrijventerrein in Waalwijk of naast een garagebox in een doodlopend straatje van een Noord-Duits dorp. Maar ook hoe ze vechten tegen zeeziekte en een gehuurde vissersboot op koers proberen te houden bij windkracht 7. "Ik wilde per se dat het klopte. Aftellen en op precies de juiste plek afdrucken: tak! En dat was het dan. Het was bijna een anticlimax."

Dat geldt niet voor de foto's die in de galerie worden gepresenteerd op een coördinatenstel-

'Alle lucht van de wereld vastleggen is erg veel werk'

'Mijn verantwoordelijkheid is de cinema. De selectie van Cannes is gebaseerd op artistieke waarden, niet op sociale waarden'

Festivaldirecteur Thierry Frémaux over de vrouwelijke ondervertegenwoordiging → 16

FESTIVAL MILAAN
8 nominaties voor speelfilm Kleine ijstijd

De film *Kleine ijstijd* van regisseur Paula van der Oest maakt volgende week kans op acht MIFF Awards, de prijzen van het filmfestival van Milaan. Van der Oest maakt onder meer kans op de beeldjes voor beste regie, beste actrice (Ariane Schluter en Hannah Hoekstra) en beste film volgens het publiek. Rifka Lodeizen schreef mee aan het script. *Kleine ijstijd* draait om een groepje begin-vijftigers die jaren geleden samen in een band zaten. Ze komen weer bij elkaar om de as van de overleden zanger Kas uit te strooien.

CONFERENCE

Weijers mag weer op oud en nieuw

Guido Weijers is voor de derde keer te zien met een oudejaarsconference op RTL 4. "Ik vind het een extreem voorrecht om het jaar met humor te mogen samenvatten en kijk nu alweer uit naar het schrijfproces, de vier maanden theatertour en de grote finale op tv bij RTL," zei Weijers in een reactie. Vorig jaar stapte de cabarettier na de liveshow in het oude Luxor Theater in Rotterdam op zijn motor, en reed naar de Erasmusbrug om met de Rotterdamse burgemeester Ahmed Aboutaleb het vuurwerk te ontsteken.

GEDACHTEGOED

Holman en Akyol maken kans op Fortuynprijs

Paroolcolumnist Theodor Holman, AD-columnist Özcan Akyol, Esther Voet (hoofdredacteur van het *Nieuw Israëlietisch Weekblad*) en Youri Albrecht (directeur van debatcentrum De Balie) zijn genomineerd voor de Pim Fortuyn Prijs 2018. Het was zondag zestien jaar geleden dat Pim Fortuyn werd vermoord. Met de prijs worden mensen onderscheiden die zijn gedachtegoed uitdragen. Volgens jurylid Joost Eerdmans is de prijs belangrijker dan ooit. "Het vrije woord wordt steeds meer omsingeld."

DONNA TARTT

Jubileumeditie 'De verborgen geschiedenis'

De wereldberoemde debuutroman van Donna Tartt, *De verborgen geschiedenis*, bestaat 25 jaar. Daarom brengt De Bezige Bij een jubileumeditie op de markt. De roman gaat over Richard Papeen, een jongen die op de universiteit wordt opgenomen in een groepje excentrieke studenten oud-Grieks. Hij raakt betrokken bij een gruwelijk drama. Het boek werd een bestseller; alleen al in Nederland verkocht Tartt ruim 700.000 exemplaren. De nieuwe uitgave ligt 24 mei in de boekhandels.

Ondanks alle onzin is het nooit alleen maar platvloers

MUSICAL

SELMA ANN LOUIS

Door Theateralliantie, Bos

Theaterproducties

Gezien 6/5, DeLaMar

Te zien t/m 28/5, aldaar

Acht figuranten, even daarvoor door een smulende Arjan Ederveen uit het publiek geplukt, liggen op de grond van een supermarkt, handen in de nek. Het illustere trio Selma, Ann en Louis heeft zojuist de kassa leeggehaald en is vertrokken. Wat begint als een onschuldige *trip down memory lane* van drie oude vrienden, wordt al snel een vlucht voor politie – een pulpserieparodie die zich afspeelt op vanzijde hotelkamers, onbestemde postkantoren en kilometers asfalt. Er worden supermarkten overvallen, moorden gepleegd

en politieagenten gekidnappt.

Drie jeugd vrienden vinden elkaar terug bij de uitvaart van een gemeenschappelijke vriend en besluiten het verleden dunnetjes over te doen. Destijds gingen ze na hun afstuderen spontaan met elkaar op reis en vanuit dat sentiment stappen ze nu hals-overkop samen een huurcamper in.

Biologienerd

Selma (Bianca Krijgsman) is losbandig en antiautoritair, maar heeft stiekem al jaren een relatie. Ann (Plien van Bennekom) heeft assertiviteitsproblemen, thuis wordt ze door haar moeder en dochter strak aan het lijntje gehouden. Louis (Ederveen) is een biologienerd die het paringsgedrag van koudbloedige dieren onderzocht maar zelf nog nooit een relatie heeft gehad.

Dwars door het verhaal loopt een flashback, waarin we zien hoe een jonge Selma, Ann en Louis een jaar of

dertig eerder vrijwel dezelfde keuzes maakten. Echt veranderd zijn ze niet – hooguit zijn hun dromen wat afgevlakt, zoals dat gaat. Uiteindelijk worden ze alle drie met zichzelf geconfronteerd en eindigt deze feel-goodmusical in over de top voorspelbare moralistische slotscènes.

Het is een flinterdun plotje, maar (om er een roadtripcliché tegenaan te gooien) het gaat niet om de bestemming, maar om de weg ernaartoe. En die is onnavolgbaar hilarisch. Niet in de laatste plaats dankzij decorontwerper Thomas Rupert, die een prachtig bordkartonnen houtje-voortje decor ontwierp, waarin hij voortdurend met perspectief speelt.

Zeer alert komediespel

Zo zien we op het ene moment een dwarsdoorsnede van de camper, maar hangen we even later boven de snelweg, terwijl de antihelden opwielen door een helikopter, politie-

→ Een onschuldige *trip down memory lane* wordt al snel een pulpserieparodie. FOTO SANNE PEPPER

wagen en motoragent worden omsingeld. Het decor is typerend voor de hele productie: alles is zo 2D en doorzichtig als wat, maar door onverwachte wendingen, inventieve vonden en het zeer alerte komediespel is het geen moment vlak. Toneelschrijver Nathan Vecht en regisseur Pieter Kramer kunnen als

geen ander uit de voeten met het volslagen doorvoeren van absurde flauwiteiten. Ondanks alle onzin is het nooit alleen maar platvloers. *Selma Ann Louis* is een roadtripmusical die al vrij snel de route bijster is en dan dus maar in volle vaart het ravijn te gemoetrijdt. Sander Janssens

Een lappendeken van mededogen

KLASSIEK

4 MEI CONCERT

Door Orkest van de Achttiende Eeuw e.a.

Dirigent Ivan Fischer

Gehoord 4/5, Concertgebouw

Het 4 meiconcert was dit jaar geprogrammeerd door de Hongaars-Nederlandse dirigent Iván Fischer. Hij leidde het Orkest van Achttiende Eeuw en diverse koren in een heel eigen versie van Bachs *Matthäus-Passion*. Fischer knipte Bachs monument voor het christelijke geloof in stukken, schrapte fikse delen en vulde dat torso aan met hedendaagse muziek uit andere culturen.

Compassie is voor Fischer het centrale thema van zijn multiculturele lijdensmuziek. Bachs *Matthäus-Passion* gaat over het lijden van Christus maar drukt ook onnavolgbaar troostend compassie uit met de mensheid die door het offer van Jezus' kruisdood op een eeuwig leven in het hiernamaals hoopt, maar op

aarde niets bespaard blijft. Fischers *Einlagen*, de muziek die hij inpaste, ontbeert de religieuze component, maar gaat wel over het lijden van onder meer de zwarte slaven in de Verenigde Staten, het Syrische volk en de jezidi's die in 2014 het slachtoffer werden van de terreur van Islamitische Staat – en natuurlijk roepen die hartenkreten ook compassie op.

Het is een mooie gedachte om op 4 mei vanuit dat thema de ellende die de menselijke samenleving al twee millennia teisterd te overdenken, maar Bach en blues of hartverscheurend mooie Syrische traditionele muziek hebben niet veel met elkaar te maken en hetzelfde geldt voor de geloofsbeleving die uit de *Matthäus-Passion* spreekt, de wereld van vandaag, en eeuwenoude treurzangen uit het Midden-Oosten.

Het leed dat het Joodse volk door het naziregime is aangedaan, kwam ook tot uiting in een fragment uit de beruchte propagandafilm *Jud Süß*. Het zal niet zo bedoeld zijn, maar de parallel tussen het Duitse volk dat in

die film om de berechting van een Joodse medeburger schreeuwt, en het Joodse volk dat in de *Matthäus-Passion* de kruisiging van Jezus afdwingt, is nogal wrang.

Breuklijnen

Omdat de dramaturgie van Fischers verhaal rammelde, ging deze passie-musiek eigenlijk minder over compassie dan over het gegeven dat het

Traditionele muziek en blues hebben weinig gemeen met Bachs Matthäus

leed dat mensen elkaar aandoen zich treurigstemmend lang herhaalt. Fischers *Einlagen* in Bachs *Matthäus-Passion* werden in muzikaal opzicht bovendien eerder breuklijnen die een consistent muzikaal verhaal in de weg zaten dan dat ze verschillende muziekculturen en verschillende gedachtewerelden met elkaar verbonden.

Natuurlijk blijven de opening en het slot van de *Matthäus-Passion* magisch mooi en natuurlijk zijn aria's als *Aus Liebe* prachtig, maar de recitatieven ertussen hadden weinig betekenis meer. Het Orkest van de Achttiende Eeuw klonk prachtig en de *Einlagen* van de wondermooi getimbreerde Syrische zangeres Waed Bouhassoun en de indringende klacht van de jezidizanger Azize Afo waren zeer bijzonder, maar omdat het Fischers lappendeken aan een overkoeplende muzikaal-dramatische spanningsboog ontbrak, werd het een wat vrijblijvende avond die in goede bedoelingen werd gesmoord. Roeland Hazendonk